

Remiss. En välfungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner (SOU 2021:16)

Region Skåne har beretts möjligheter att lämna synpunkter på betänkandet *En välfungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner* (SOU 2021:16). Med anledning av detta vill Region Skåne framföra följande synpunkter kring de förslag som utredaren lägger.

Automatiserat beslutsfattande

Region Skåne tillstyrker förslaget om att kommuner och regioner, på samma sätt som statliga myndigheter, ska ha möjlighet att använda sig av automatiserat beslutsfattande. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har i sin hemställan 2019-05-23 till regeringen på ett föredömligt sätt beskrivit och förklarat varför denna möjlighet även bör finnas för kommuner och regioner. **Region Skåne** instämmer i detta, och tycker också att utredaren genom sitt förslag har hörsammat hemställan från SKR.

Förslaget innebär att endast kommunala beslut som nämnd kan delegera och som kan överklagas genom förvaltningsbesvär ska kunna bli föremål för automatiserat beslutsfattande. Därmed blir ett genomförande av förslaget i högre grad en angelägenhet för kommunerna än för regionerna. Regionernas politiska organ beslutar inte i speciellt många frågor som kan bli föremål för förvaltningsbesvär. Likväl anser **Region Skåne** att förslaget bör genomföras.

Utredaren föreslår att ”ärenden om upphandling” inte ska kunna delegeras till en automatiserad beslutsfunktion. Kommunallagen är dock inte tillämplig när det gäller offentlig upphandling. Av kommunallagens kapitel 13 framgår att bestämmelserna inte gäller om det i annan lag eller författning finns särskilda bestämmelser om överklagande. Så är fallet vad gäller offentlig upphandling. Av Lag om offentlig upphandling framgår av kapitel 20 att ett beslut som denna lag är tillämplig på inte får överklagas med stöd av kommunallagen kapitel 13.

Det måste därför, enligt **Region Skåne**, klaras ut vad utredaren avser med ”ärenden om upphandling” och i vilka konkreta fall som möjligheten till automatiserat beslutsfattande inte blir tillämplig i ärenden om upphandling.

En ny lag om proportionella val i kommuner och regioner

SKR uppvaktade redan 2014 regeringen med synpunkter om att regleringen vad gäller val till styrelse, nämnder och beredningar behöver ses över, kompletteras och förtydligas. Anledningen då uppgavs vara senare tids alltmera oklara majoritetsförhållanden i fullmäktige, i sin tur beroende på ett ökat antal partier som tar sig in i fullmäktigeförsamlingarna. Detta förhållande torde knappast vara mindre aktuellt idag, snarare tvärtom. Det är därför angeläget att lagstiftningen anpassas.

Utredaren föreslår *för det första* att en ny lag om proportionella val i kommuner och regioner ska ersätta den nuvarande lagen, som i praktiken härrör ifrån en stadga från 1913. I brist på förarbeten saknas idag i stort sett helt stöd för rättstillämpningen. Även om en ny lag kommer att ha i stort sett samma materiella innehåll som den nuvarande lagen, så är det utredarens mening att en ny lag med författningskommentarer är motiverad. **Region Skåne** instämmer i detta och tillstyrker att en ny lag om proportionella val i kommuner och regioner införs. Lagstiftning måste vara tidsenlig och anpassad efter rådande förhållanden.

Utredaren föreslår *för det andra* att en förutsättning för att ersättare ska kunna väljas proportionellt ska vara att valet av ledamöter har varit proportionellt. Nuvarande lagstiftning är inte tydlig på denna punkt. Även om det förefaller osannolikt att majoritetsval tillämpas på val av ledamöter samtidigt som det begärs proportionella val för val av ersättare, så är det bra att det slås fast att ersättare inte kan väljas på detta sätt såvida inte även ledamöterna har valts på samma sätt. Inte minst för att utesluta mycket komplicerade situationer vid inkallande av ersättare så är en sådan regel nödvändig. För det omvända förhållandet föreslås ingen ändring mot idag. Det innebär att ersättare inte behöver väljas proportionellt bara för att ledamöterna har gjort det. **Region Skåne** tillstyrker förslaget.

Utredaren föreslår *för det tredje* att ordningen mellan namnen på en valsedelsgrupp ska fastställas på samma sätt som vid val inom riksdagen. Nuvarande ordning har den nackdelen att ett parti eller annan sammanslutning delvis kan sätta principen om proportionalitet ur spel. För detta krävs dock ett ganska komplicerat och praktiken osannolikt taktiserande från partiernas sida med mer än en lista inom en valsedelsgrupp eller listor med delvis samma namn. För att ändå undvika detta så är utredarens förslag att den nya lagen om proportionella val, på samma sätt som riksdagsordningen, ska hänvisa till vallagens bestämmelser för att fastställa ordningen mellan namnen på en valsedelsgrupp. **Region Skåne** tillstyrker förslaget.

Utredaren föreslår *för det fjärde* att det ska vara möjligt att hålla fyllnadsval för att ersätta ledamöter som valts proportionellt och att fullmäktige vid sådana fyllnadsval, så långt det är möjligt ska säkerställa att representationen i

nämnden inte förändras.

Region Skåne instämmer till fullo i att denna möjlighet måste finnas. Det finns ingen rimlig anledning till att en nämnd, bara för att ledamöter har valts genom proportionellt val, inte ska kunna vara fulltalig under hela mandatperioden utan att ersättare måste träda in.

Det framgår dock inte tydligt i betänkandet om denna bestämmelse ska vara dispositiv eller tvingande. Utredaren skriver att "det ska vara möjligt" att hålla ett sådant fyllnadsval. Av kommunallagen 6 kap, 20 § framgår redan idag att om ledamot avgår under mandattiden "ska" fyllnadsval hållas. Lagrummet föreslår nu omfatta även tillfällena då avgående ledamot har utsetts vid ett proportionellt val. Frågan om huruvida fyllnadsval under sådana omständigheter *ska* eller *kan* äga rum måste klaras ut. **Region Skåne** anser dock att fyllnadsval *ska* hållas även i de fall då avgående ledamot utsetts vid ett proportionellt val.

De alternativa förslag till lösningar, som utredaren förvisso själv avvisar, framstår som antingen omständliga (utse speciella ersättare som kan träda in vid vakanser) eller som helt oproportionerliga (hela nämnden ska väljas om bara för att en ledamot avgår). **Region Skåne** instämmer i utredarens bedömning av dessa alternativ som mindre bra.

Region Skåne instämmer i att fullmäktige så långt möjligt ska säkerställa att representationen i nämnden inte förändras, men menar att detta måste regleras mera kategoriskt än så. Om inte synnerliga skäl för annat föreligger, så *ska* det parti vilket den avgående ledamoten tillhör ha rätt att nominera kandidat till den vakanta platsen. Lagstiftaren bör tydligt ange vad sådana synnerliga skäl skulle kunna vara.

Utredaren föreslår *för det femte* att hänvisningar till lagen om proportionellt valsätt eller bestämmelser i den ska ersättas med hänvisningar till den föreslagna lagen om proportionella val i kommuner och regioner i de författningar där sådan hänvisning förekommer. **Region Skåne** tillstyrker förslaget.

De kommunala jävsbestämmelserna

Region Skåne hänvisar i denna del till Sveriges kommuners och regioners remissvar.

Kommunala föreskrifter

Utredaren föreslår att förvaltningslagens bestämmelser om rätt att överklaga, hur ett beslut överklagas, överskriddetid samt myndigheternas handläggning av inkomna överklaganden ska tillämpas på överklaganden av kommunala föreskrifter enligt lagen om nämnder för vissa trafikfrågor, vägtrafikförordningen för den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning och höjd beredskap samt terrängkörningsförordningen. Överklagandetiden ska beräknas från dagen då beslutet senast tillkännagetts. **Region Skåne** har inget att erinra mot förslaget.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Region Skåne har inget att erinra mot förslaget om ikraftträdande av den nya lagen om proportionella val i kommuner och regioner (1 juli 2022) eller mot de övergångsbestämmelser som utredaren föreslår.

Carl Johan Sonesson
Ordförande

Alf Jönsson
Regiondirektör